

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - נוברהדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו וילנא תש"ב

גליון מספר 309 (342)

פרשת וזאת הברכה - סוכות

תשרי התשפ"א

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל - סוכות

"הלה' תגמלו זאת... הלא הוא אביך קנך... הוא עשך ויכוננך" (ל"ב, ו')

מדידת קבע ושכ בדירת עראי, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא.

יש להתבונן מדוע התורה מצאה רק דרך זו לחנך את האדם להפקיר את העולם? וכי אין דרך אחרת, סמלית, כגון מצווה הקשורה לאבר אחד בלבד כמו במצוות אחרות, או על ידי שינון איזה פסוק וכו' בלי להכריחו לצאת, כל גופו, לעזוב את דירתו, להצטער, לעזוב את הדברים הנאים והמסודרים. האדם קשור מאד לחפציו, נפשו קשורה בנפשו. כל זה הוא צריך לעזוב? **אלא ודאי** שהתורה הקדושה לא מצאה דרך אחרת כדי לשרש ולעקור מלבו של אדם את הרגשת הקבע בעולם הזה. צא מדידת קבע, עזוב את הרגשת הקביעות.

בריש מסכת סוכה (ב): ורבא אמר מהכא: "בסוכות תשבו שבעת ימים אמרה

תורה כל שבעת הימים" צא מדידת קבע ושכ בדירת עראי, אומר רש"י ז"ל: סוכה של שבעה ותו לא דהיינו עראי ודייה במחיצות קלות.

על סמך סברא, רבא מבסס את הדין של גובה דפנות הסוכה פחות מעשרים אמה. **סברא זו מבליטה את דרישת התורה מן האדם**, לעזוב למשך שבוע ימים, את דירתו הקבועה, ולצאת לחיות, דהיינו להרגיש את החיים בדירת עראי. **כל אדם חייב להתחנך להרגשה זו של עראיות העולם**, ואף אם בכל אורח חייו הוא מושלם, מדקדק בקלה כבחמורה, בכל פרטיה ובכל דקדוקיה,

יכולים עוד לשאול: אולי כזה לימוד יכול האדם לקחת על ידי שיצא פעם אחת בחיים לסוכה, ולמה צריך כל שנה, כל שנה, וכל שכן בתקופת החורף שזה **המשך בעמוד ב'** יותר מכביד, ומדוע בכל שנה

סוף סוף אם הוא יחיה כל הזמן רק בדירת קבע, משתרשת בקרבו ההרגשה של קביעות בעולם הזה. **האדם מתקשר לכל החפצים שלו**, לכלים, לבגדים ולכל פרט מהבית. התורה מצאה לנכון להוציא ממנו את ההרגשה הזו ודרשה לחנכו להפקרות העולם הזה, וכך היא פוקדת עליו: צא

מעשה רב

יקרות התורה והמצוות

ממדינות רחוקות. ומשום כן מחיר האתרוגים היה בדרך כלל מאוד יקר, ועצם זה שהאתרוג הוא פרי נדיר במקום הזה זה לבד גורם להעלאת מחירים, וכאשר נוספו לזה עוד הוצאות הדרכים זה גרם להעלאת נוספת. **היחידים מתוך הציבור** שיכלו לקנות לעצמם אתרוג במחירים הללו קנו, ואילו לשאר הציבור שלא היה באפשרותם לקנות אתרוג היו גבאי העיר קונים אתרוג מקופת הקהל, ועליו היו כל הקהל מברכים בחג. שנה אחת החורף התארך מעבר לזמן הרגיל, וממילא הפשרת השלגים הייתה בזמן מאוחר יותר, וכך יצא שכאשר התקרב חג הסוכות הדרכים היו מלאות במים ולא היתה אפשרות לעבור בהם. וכאשר הדרכים חסומות אין משולחי אתרוגים, **ולא היה אפילו אתרוג אחד בכל העיר**. כמה ימים לפני סוכות הצליח להביא אחד מהסוחרים אתרוג אחד לעיר, אלא שאם כל שנה המחירים היו גבוהים שהרי באותה שנה ביקש עליה מחיר כפול ומכופל. היחידים שקנו לעצמם כל שנה אתרוג, מיד התייאשו

אין לי הנאה ושמחה גדולה מזו סיפר תלמיד הגר"צ פלמן זצ"ל: ראשיתו של דבר, הוא הסיפור הראשון, אשר בכל שנה ושנה היה הגר"צ רגיל לספרו בשיעורו בחג הסוכות. הסיפור הוא על הגאון רבי אברהם זצ"ל אחי הגר"א בעל "מעלות התורה, שהגר"צ היה מצאצאיו, והיה מספרו כפי ששמע בנערותו מאביו ומזקנתו שכן היה מקובל בידם ובמשפחתם. הגאון רבי אברהם התגורר במקום מרוחק מווילנא, פעם אחת הוא קיבל מכתב מאחיו רבנו הגר"א שברצונו ללמוד עימו חברותא, ולכן הוא מבקש ממנו אם יש באפשרותו לעבור דירה לוילנא כדי שיוכלו ללמוד שם ביחד. רבי אברהם השיב לאחיו הגר"א שהוא היה מאוד רוצה לעבור לוילנא כדי ללמוד עימו יחד, אלא שאשתו אינה מסכימה בשום פנים לעזוב את עיר מגורם. **ומדוע?** משום מעשה שהיה. בוויילנא ובכל הערים בליטא לא היו גדלים אתרוגים, ובכל שנה לקראת חג הסוכות היו מביאים אתרוגים

מדוע זכו ישראל למצות סוכה

איתא במדרש [תנחומא] **אתה אמרת והשענו תחת העץ, אני נותן להם מצות סוכה**. ויש להתבונן, מה שייכות מצות סוכה למה שאמר אברהם אבינו לאורחים להשען תחת העץ? בגמ' [ב"מ פו:] איתא בשכר **"והוא עומד עליהם תחת העץ"** זכה משה ל"הנני עומד לפניך שם על הצור" וגם בזה יש להתבונן על השייכות שבה? והאם יש מחלוקת בין דרשות אלו?

"ורחצו רגליכם" ופירש"י לפי שלא רצה אברהם אבינו להכניס עבודה זרה לביתו, חשדם שמשתחוים לאבק שברגליהם, לכך אמר להם ורחצו רגליכם. ולכאורה, אם לכך חשש, **מדוע לא הכניסם לביתו לאחר שרחצו רגליהם**, אלא השאירם להשען תחת העץ?

אברהם אבינו נגלה אליו ה' בפתח האהל, ואיתא בגמ' שהיה רץ אל האורחים, וגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת מני שכינה, אך יסוד לנו אברהם אבינו **שלקבל מני שכינה אי אפשר כשיש שייכות עם אנשים עובדי עבודה זרה**, ואף שכבר רחצו רגליהם, אך להיות עם הקב"ה ושכינתו, **חייבים לייחד מקום נקי מכל גוי העובד ע"ז**, ולכן, ביתו של אברהם אבינו נשאר מקום לשכינה, והם עובדי עבודה זרה, ישארו להשען תחת העץ מחוץ לבית.

הסוכה היא חדר היחוד של עם ישראל עם הקב"ה, וכבר הזהירו האחרונים שגוי לא יכנס לסוכה. משום שבסוכה נמצא האיש היהודי עם השכינה, ולכן יוצא האדם מביתו אל הסוכה להכריז **"שיש ליהודי פינה בחיים שישם נמצא הוא לבד עם הבורא"**. ובשכר שאמר להם והשענו תחת העץ, והבדילם מביתו לגמרי, זכו ישראל למצות סוכה, ההבדלה הבוררה של עם ישראל מכל.

הנני עומד שם על הצור - מקם זה יתייחד למשה רבינו עם הקב"ה בבקשתו הודיעני נא את דרכיך, קרבת אלוקים כזו שתלמד אותו דרכי ה' יתברך להבין "וראית את אחורי ופני לא יראו" ולזה זוכים בזכות ההיבדלות שעשה א"א לערביים אלו.

לאחר יום הכיפורים בו עם ישראל מתנקה מעוונות שבידו, **צריכים לדעת כי חייבת להיות פינה אצל היהודי בו מתנתק הוא מכל חלקי העו"ל**, ורק כך הוא יוכל לבדוק את קרבתו ויכולת השתייה שלו עם הבורא לבדו.

הסביבות

- פנתמים ואמרות.....עמוד ב'
- על חג הסוכות.....עמוד ב'
- נגילה ונשמחה בך.....עמוד ג'
- דגל וזאת הברכה.....עמוד ד'
- מגילת קהלת.....עמוד ד'
- שמחת תורה בשיבות.....עמוד ה'
- דמויות הוד.....עמוד ו'

דגל המוסר - סוכות / המשך

ושנה? אלא ירדה תורה לסוף דעתו של אדם. אילו היה האדם יוצא רק פעם אחת לדירת עראי. ונשאר שם לתמיד אז בודאי זה היה מספיק, פעם אחת בלבד. אבל מאחר והוא שוב, כל שנה, אחרי שבעה ימים חוזר ונכנס לדירת הקבע, אז הוא מוחק וסותר את הרגשת העראיות שהרגיש. הוא שוב נקשר כעבודתו האבה לדברים שלו המסודרים יפה יפה בביתו, כל דבר על מקומו, בקביעות. אז, יש צורך שוב לעורר אותו משנתו ולטלטלו מחדש, שירגיש שוב שהוא עראי בעולם.

בזה מובן מדוע את שבעת האושפיון אנו מומינים דווקא לחג הסוכות, לא בפסח. ולא בשבועות? ולא לתוד הבית עם הכלים הנאים והסידור המלא? בפסח אנו כבני מלכים, בני חורין, בהיסבה על מטות נאות, כמה נאה אז להזמין את האושפיון! אלא בודאי שהאושפיון לא נוח להם בבית, כל חייהם היו חיי מאבקים נגד הקשר לעולם הזה. כל הלימוד שהשאירו לנו לדורות הוא שהעולם הוא עראי, ואין יסודות שאפשר להיאחז בהם, ורק הסוכה, דירת עראי היא המתאימה לדרך החיים שבה הם בחרו. כל שכן מאחר ועם ישראל נמצא במצב של זיכוד שלאחר יום הכיפורים וסליחת העונות.

אנו קשורים ומתפעלים מכל דבר קטן, נעליים חדשות, חליפה וכו'. על זה אמר בהלצה ר' יצחק שרשובר, כי סכין של שחיטה, כמה שהיא יותר קצרה היא יותר טובה, כי אז בחלק החסר, אין פגימות. והיה כמה שיחסר לנו מעולם הזה, שם אין פגימות ואין חסרונות, ואין מידות והרגשת גאווה והתנשאות.

בזה יש לנחם כל עני, כמה שחסר לו בעולם הזה, יש לו פחות בעיות, פחות התקשרויות. כן הדבר לגבי הכבוד: כמה שמקבלים פחות כך מכשול הגאווה פחות חמור. האדם נכנס שוב לבית הקבוע, הוא שוב משיג חסרון ומתקשר להכלי העולם הזה. על כן התורה מצווה אותנו שוב ושוב, בכל שנה ושנה, לצאת אל דירת עראי, ולהמשיך בהרגשים הנעלים שהושגו על ידי לימוד המוסר והתפילות של ימי התשובה. בזה נשיג את מטרת החג. דהיינו שמחה אמיתית.

מספרים שפעם בשעת מגיפה בעיר, חיפשו השלטונות את המקור ומצאו יהודי לומד בלילה בחדרו עם עוד משהו. הביאו אותו אצל הרמ"א, רב העיר, שהכיר בו חברו מנעורים, וכששאל אותו על מהלך היום שלו, גילה לו

דברי רבותינו בעלי המוסר על חג הסוכות

מהות הסוכה, ושמחת בית השואבה

בסוכות תשב... למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל מן המשיגה הגר"י לוינשטיין היה אומר: לא די במסורת אבותינו "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים." כדי שהדברים יתיישבו בלבנו, צריך האדם מישראל להיכנס בעצמו אל הסוכה, לשבת בה, לאכול ולשתות בה וללון בה שבעה ימים ושבעה לילות, ולהתבונן היטב בהשגחת השי"ת. מליץ ישר (להג"ר ראובן מלמד זצ"ל)

מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר: אנשים נכנסים לסוכה וסוקרים את הקישוטים. אין ספק שנוי מצוה גדול וחשוב - "זה אלי ואנוהו" אתנאה לפניו במצוות אבל העיקר היא הידיעה שהעולם דירת ארני ומסתופפים בצלא דמהימונות. משל למה הדבר דומה, לאדם שנשמע הספד מרגש שנעורר לתשובה ולחשבון הנפש כי זה כל האדם. יצא בהתפעלות עצומה: איזה כושר הבעה, איזה עושר בימיו! וידען הוא - כמה מקורות הביא, וציטט בעל פה... ובהודמונות אחרת אמר: אמרו משמו של הסבא מקלם: כל מצבו ומדרגתו של האדם תלויים בגישתו וביחסו כלפי העולם הזה. אדם הרואה בעולם הזה קבע ועיקר, על נקלה יבוא לידי חטא. על כן כדי להינצל מן החטא, ראשית כל על האדם לקבוע בנפשו כי העולם הזה ארעי ובר חלוף (עכ"ד). לפיכך נקבע חג הסוכות מיד לאחר יום הכיפורים, כדי להורותנו שהדרך להינצל ולהישמר מן החטא שהוא עיקר של יום הכיפורים, היא על ידי עשיית העולם הזה לארעי שהוא יסודו ועיקרו של חג הסוכות.

להרבות שמחה של מצוה - שמחה של תורה

בדברי התעוררות שאמר מרן ראש הישיבה הגר"ג פראציץ זצ"ל בסוכת הישיבה הק' בשמחת בית השואבה - חוה"מ סוכות תש"מ, נשא מדברותיו על מהותה של השמחה בחג הסוכות, וכה היו דבריו: כתב הרמב"ם (פ"ח מהל' לולב הל' י"ב) "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה, שנאמר (ויקרא כג, מ) ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", ולמדנו מדבריו, שיש דין מיוחד של שמחה בחג הסוכות, ומקור דין זה הוא מן הכתוב ושמחתם לפני ה' אלקיכם. ולכאורה צ"ב, שהרי בגמ' (סוכה דף מ"ג ע"א) דרשו כתוב זה דושמחתם לפני ה' אלקיכם על לולב, שמצות לולב במקדש היא שבעת ימים, וא"כ איך נדרש מכאן מצות שמחה. ואף שאמנם לשון הכתוב הוא ושמחתם, אך הרי הוא נדרש בגמ' על לולב, ומנא לן דין מיוחד של שמחה. והמבואר מזה, מהו חיוב שמחה בחג, שהשמחה צריכה להיות שמחה של מצוה, ומה שכתוב בתורה ושמחתם הכוונה לשמחה של מצוה. והיינו שבדאי עיקר הכתוב הוא על מצות לולב, אך התורה קראה לזה בלשון ושמחתם, כי על ידי הלולב מתקיים שמחה של מצוה. ונתבאר מזה שהשמחה של מצוה היא ענינו של חג הסוכות. והנה הרמב"ם ז"ל כתב שם (הל' ט"ו) "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה בהן, עבודה גדולה היא", הרי ששמחה של מצוה נקראת עבודה. וא"כ זוהי עבודת חג הסוכות, להרבות שמחה של מצוה. ומעתה יש לנו ללמוד עוד, דהתורה עצמה הרי היא השמחה היותר גדולה, ומה אם עבודה של אחת המצוות היא שמחה, התורה עצמה לא כל שכן שהיא השמחה הגדולה ביותר. עוד מעט מתחיל ה'זמן', עוד מעט ניכנס לשמחת תורה, ואחריו אנו נכנסים לזמן חורף, ובזה הרי נכנסים לשמחה של מצוה. נכנסים לישיבה - זוהי שמחה של מצוה. כשמתקרבם לזמן, שבו נתחיל ללמוד מסכת חדשה, הרי זו שמחה של מצוה, זוהי שמחה של התורה עצמה.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"האדם חזקוק לתקון ושואף לכך לא צריך להיבהל, אפילו לכשיחיה צורך חזק בשיעור והילוף שיהיה שלגמרי לא יכיר את עצמו. שיהיה ממש כגד לגבי מצבו הראשון. גר - קקטן שנוצד"</p> <p>(רבי בן ציון ברוך זצ"ל)</p>	<p>לעולם יראה האדם וישתדל שיהאמת תהיה דעתו. ולא שדעתו היא האמת.</p> <p>(רבי דוד בודניק זצ"ל הי"ד)</p> <p>"ס"א לאדם ללמוד מוסר כל ימי חייו, אף אם יועיל לו אלא לחסום פיו פעם אחת"</p> <p>(רבי ישראל סלנטר זצ"ל)</p>	<p>"כמו ילד קטן כל מה שנוענים לו חוסף רק לפיו, כן האדם חושב שכל העולם הוא רק שיהיה לפיו". (מוהר"א יפהו)</p>	<p>"האדם תולה חסרונותיו באנו מחבירו, ומעלותיו מעצמו, ובאמת חזר לחסך, מעלותיו באנו כמה שאחרים הפעילו וחסרונותיו מעצמו"</p> <p>(רבי דוד בודניק זצ"ל)</p>
---	--	---	--

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל וזאת הברכה

פרשת וזאת הברכה

"ויאמר: ה' מסיני בא, וזרוז משיעיר לבנו הופיע מוהר פארן, ואתה מרבבות קודש... (ל"ג-ב)."

אבי, כנגד אבא, וכנגד אמא. על זה זכה משה רבנו לעדות מאת ה': לא קם עוד נביא בישראל כמשה.

הבה ונשוב על מחות החרגשה של אין עוד. מה שבן קשור לאביו ולאמו, זהו דבר טבעי, הוא לא לומד מוסר על כך, אינו צריך להתאמץ בזה. ואיך הגיע לזה? **אלא זוהי השפעה.** כך מקובל מסביב, כך רואים, כך כולם מתנהגים, אין דרך אחרת, לא עולה על הראש מחשבה אחרת, עד שזה נהפך להרגל ולטבע, בחינת "מושבך ועומד". זה טבעי בעצמות. כמו הגנב שכל חכמתו היא לחפש "איד" לגנב, ואינו שואל את עצמו האם בכלל מותר לגנוב או לא, כן האדם זהו שבכילו דבר טבעי שאין אפילו מה לחשוב על זה. ואם משהו ינסה לערער אצלו יסוד זה, הוא לא יקבל. על זה לא שייך ללמוד מוסר **"מה חובתו בעולמו"**. הוא כבר יודע מהי חובתו, הכל יסודו בהשפעה.

וכמה טאים כאן דברי האבן עזרא, הכותב על המילים "ויבחר בזרע אחריו": הרי זה כתוב אחרי "כי אהב את אבותיך" או היה לו לכתוב ויבחר בזרעם אחריהם, בלשון רבים, רמז ליעקב, כי אם אמר בזרעם יכנסו עמנו שמנה גויים כמה זה נפלא, לא מתחשבים בגנים טבעיים, ולא רוצים לכלול את עשו וישמעאל אף כי הם גנים. מה שחשוב **זה ההשקפה,** זה יעקב אבינו, אין עוד.

ההשקפה: הרב, זהו האב, וגם האם. עליו להתחנך לכך ולא להיגרר אחרי השפעת העולם הגורסת את ההיפך. הלכה היא, אבידת רבו קודמת, אף כי אין הדבר מתקבל על דעת העולם, אף על פי **שהשפעת העולם מובילה לכיוון הפוך,** אבל, אצלנו זה נגד הלכה פסוקה.

התורה מוזהרה אותנו מפני השפעת העולם "כי יביאך ה' אלהיך אל הארץ... ונשל גויים רבים מלפניך. כי אם כה תעשו להם, מובחנותיהם תתצו, ומצבותם תשכרו, ואשיריהם תגדעו, ופסיליהם תשרפון באש". למה צריך כל הפעולות האלו אחרי ה"אתה הראית"? **אלא, לבטל כליל את ההשפעה** בלי עדינות וכלי רחמנות, אף כי הגויים מרובים, כמה מיליוני אנשים, אבל אלה מיליוני בעלי חיים, לא שייך לקבל מהם השפעה, למה? "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה". לא הכמות קובעת, אלא האיכות, ההשקפה, היחיד. אין להיות מושפע, אלא **להרגיש את כל טובות הבורא,** כל מה שעשה לנו, הוא אבינו האמת, הטבעי, ואין עוד. ואם עומדים בזה אז מבטיחה התורה: "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט מכל העמים, כי מאהבת ה' אתכם". **נתגבר על השפעת העולם** ובה נתמסר להשקפת התורה, השקפת "יושבות אל לבבך, כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". הרגשה זו תעזור לנו לסיים את התורה, ולהתחילה מחדש, כאשר בדרך זו אנו מצהירים **שאין לנו שויר אלא התורה הזאת,** היא חיינו ואורך ימינו, ובה נהגה יומם ולילה.

אם אין אנו יכולים להיות "בעלי מוסר" שנוהג לפחות "לומדי" מוסר.

אומרים חז"ל: כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם **שבעה רקיעים,** וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחיד, לכך נאמר "אתה הראת לדעת". ועל זה אומר הפסוק, "ויודעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (פר' ואתחנן). הפסוק אתה הראית לדעת, הוא המפתח שאנו מוזכרים **בכל עת שמוציאים ספר תורה מן החיכל,** ובימים אלו של שמחת תורה, של סיום התורה והתחלתה מחדש.

לכאורה הפסוק השני הזה מיותר. כי, לדעת שה' הוא אחד, ואין עוד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, זה כבר נאמר בפסוקים קודמים, ומה חידש הפסוק? אבל עיון קצר מראה לנו שיש כאן שינוי, יש חידוש, והוא, במילים **"יושבות אל לבבך"**. כאן יסוד כל תורת המוסר. נודעת לו חשיבות גדולה גם בתורת הקבלה.

הספורט אומר שם על המלים, "יוציאך בפניו" בפעולות באות מפניו למעלה מן הטבע, לא מאחוריו כפעולות טבעיות. אם הקב"ה מתנהג אתנו בדרך של "בפניו", למעלה מן הטבע, ואם רואים חושית "אתה הראית לדעת", אז שייך "יושבות אל לבבך". לא להסתפק בידיעה שכלית בלבד, **אלא להשיב אל הלב.** לא כמו שקרה אצל האומות בעת קריעת ים סוף, "שמעו עמים ירגוון, חיל אחז יושבי פלשת, או נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד וכיו" ובכל זאת, לא הגיעו להרגשה של "אין עוד". הם הסכימו כי "ה' הוא האלהים" אבל לא הגיעו למסקנא של "אין עוד".

כשאנו נמצאים בעולמו המיוחד, בשיבה, עלינו להרגיש שזה בחינת: **אין עוד.** כי רק כאן מקור חיותנו. וכך אמר הנביא אלישע על אליהו הנביא, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו. מדוע אבי אבי פעמיים. **אלא אחד כנגד האבא ואחד כנגד האמא.** אין עוד. וכן הפסוק אומר "בנים אתם לה' אלהיכם", והתלמידים נקראים גם כן בנים, זוהי השקפת התורה, התלמיד צריך להרגיש שרבו הוא אביו, וגם אמנו. ואין עוד. כאן כל השקפתו, כאן כל הסיכויים של התעלותו לעתיד. המטרה היא להרגיש את זה בחוש ולא לחשוב על דברים אחרים חיצוניים כגון "תכלית" פרנסה, אומנות, כסף וכיו" אף עוד. **במדד שמואב** (ילקוט שמעוני רמז רס"ט): יתרו אמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", נתן ממש בעבודה זרה, נעמו אמר "כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל", הודה במקנת, רחב אמרה כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים וכיו" אבל משה אמר "כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", אפילו בחללו של עולם. אמר הקב"ה, אתה העדת עלי ואין עוד, אף אני מעיד עליך ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. כאן בפרשתנו, וזאת הברכה, הקב"ה גומל למשה רבנו על שאמר אין עוד, וגם הוא מכריז עליו **שלא קם עוד נביא בישראל כמשה"**. אין כאן משחק מילים אלא, משה רבנו השיג מה שלא השיגו כולם, במה שאמר אין עוד, בלי שום שויר. **וזהו החרגשה הנודדת מתלמיד כלפי רבו.** וכבר בהלכה נפסק, אבידת אביו ואבידת רבו, אבידת רבו קודמת, שהרי אביו הביאו לעולם הזה אבל רבו נביאו לעולם הזה ולעולם הבא. כמה אנו רחוקים מהרגשה כזו! את זה הרגיש אלישע: אבי,

מגילת קהלת

רבי שמואל אויערבך זצ"ל

אנו קוראים מגילת קהלת, ועל שלמה המלך נאמר "ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואזן וחקר ותקן משלים הרבה"

ואיתא במדרש שעשה אזנים לתורה. וצריך להבין מה השייכות דווקא של אזניים. והגר"א זי"ע ביאר שכיון שנאמר על דבר ה' "הלוא כל דברי כאש", א"כ אין אפשרות לאחוז בדברי תורה, ועל כן עשה שלמה המלך אזניים לתורה, כמו אוזן הכלי, שעשה בית יד שבו תהיה אפשרות אחיזה.

וידוע **מרבני אילי לאפיאן זצ"ל** לבאר מדוע לא השאירו רק את הפסוק האחרון בקהלת - "סוף ד' ב' ר' הפל נשמע א' ת' ה' אלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה קל האדם, כי את כל מעשה האלקים י' א' ב' משפט על כל נעלם אם טוב ואם רע, "ולמאי צריך את הכל, אם זה העיקר. - שבא ללמדנו דווקא מתוך מצב שהכל הבל, אין כלום, ממילא כל האדם זה רק את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור! כי באמת אין זה שכאילו צריך לוותר על משהו, אלא אין במציאות באמת שום דבר, הכל הבל! וממילא זה כל האדם, וזולת זה, אין לו צורת אדם. כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש.

המשך מעשה רב / עמ' 2

בעבורו יפרעו את החוב. **רבי אברהם יצא מיד** ללוות את הסכום הנדרש לאתרוג, קנה את האתרוג. ולשמחתם ולשמחת כל אנשי העיר, זכו לברך על האתרוג הנדיר הזה ולקיים את המצווה בככל שנה ושנה. לאחר החג קיימו את החלטתם, מכרו את ביתם המרווח, ובמקומו קנו צריף קטן, וביתרת הכסף פרעו את החוב.

וכאשר הגיע המכתב מהגרא"א שמבקש מהם לעבור לוילנא, אמרה האשה הצדקנית לבעלה רבי אברהם **"כל יום שאני עוברת ליד הבית היפה שהיה לנו, ואני נזכרת שבת זה היה שלנו ומכרנו אותו בשביל קיום מצוות אתרוג, אין לי הנאה ושמחה גדולה מזו בעולם, ואת ההנאה הזו איני יכולה להפסיד"**. וממילא אמרה האשה שמשום כך אינה מסוגלת לעזוב את העיר הזו לעולם. את התשובה הזו שלח רבי אברהם אל אחיו הגרא"א שלמרות שהיה מאוד רוצה ללמוד עימו חברותא, בכל זאת אין לו אפשרות לעבור דירה לוילנא. את הסיפור הזה היה מספר הגר"צ בשיעורים בהתרגשות רבה (בשנים האחרונות היה גם בוכה מהתרגשות).

מסירות נפש לתורה

שנה אחת ניגש אל הגר"צ אחד מהמתפללים, וסיפר לו שבחג סיפר את הסיפור בביתו לבני, ביתו ואשתו שאלה על כך שאלה "אם בשביל קיום מצוות אתרוג שנה אחת, האשה מסכימה למכור את כל הבית שלהם ולעבור לגור בצריף עלוב, איך יתכן שבשביל לימוד תורה יום ולילה יחד עם הגאון מוילנא, הגאון מוילנא מיד זיהה מסכימה לוותר על ההנאה שלה, ואינה מסכימה לעבור לוילנא - אין שום הגיון שבשביל מצוות אתרוג שנה אחת היא מוותרת על כל חיי הנוחות ומוכרת את כל הבית, ואילו למצוות תלמוד תורה עם הגאון מוילנא היא לא מסכימה לוותר על הנאה של ראיית הבית".

הגרא"א והשאגת אריה

הגר"צ נהנה מאוד מהשאלה, חיך ואמר "אני אספר לך סיפור אחר". וכה סיפר - **השאגת אריה** היה רגיל לגלות ממקומו למשך שנים רבות, הוא לבש בגדים פשוטים כדי שלא יכירו אותו. והיה נודד מעיר לעיר, ובכל עיר היה ישן בבית הכנסת ומתנהג כאחד מהעניים. באחד ממסעותיו הגיע לוילנא, הגאון מוילנא מיד זיהה אותו, והכיר שאינו עני ככל העניים אלא מדובר בגאון הגדול בעל השאגת אריה". וכאשר שני גאוני עולם כאלו נפגשים פשוט הוא שכל שיגם ושיחם הוא בדברי תורה, וכך שניהם עמדו זמן רב ודיברו בלימוד. לא קשה לתאר מה היה באותו זמן שדיברו ביחד, בוודאי היו שם קולות וברקים עד השמים, כאשר השאגת אריה מוכיח בפלפוליו כשיטתו, הגאון בגאונותו מוכיח כדבריו, ובפרט שדרך לימודו של השאגת אריה שונה משל הגאון. בטח היה שם ששון ושמחה עם יוכיחים סוערים בלימוד, עד שהגיעו לעמק השווה. לאחר סיימו לדבר בלימוד, הגרא"א הזמין את השאגת אריה לשטור עימו סעודת ליל שבת בביתו.

ענה השאגת אריה להגרא"א שהוא קיבל על עצמו שכאשר הוא בגלות ואינו נמצא יחד עם אשתו, שלא לאכול בשולחן שיושבת שם אשה. ולכן הוא מוכן לבוא לאכול אצל הגאון בליל שבת, אבל בתנאי שלא תשב אשה על יד השולחן. [הוסיף הגר"צ בהתפעלות, תראה מי זה "הקדוש" אריה " , כזה קדוש! כזה טהור! הוא היה בגלות מופקע מכל תענוגי העולם הזה, וכאשר הגאון בכבודו ובעצמו מזמין אותו לאכול על שולחנו הוא מסכים לוותר על התענוג הגדול הזה, אם יושבת על השולחן אשה. ובאיזה אשה מדובר? באשת הגאון, שהיא בעצמה היתה צדקת גדולה].

אמר לו הגאון, בליל שבת זה הזמן היחיד שבוע שבו אני יושב בשולחן יחד עם הרבנית, ולכן צריך את הסכמתה לכן, אני לבד לא יכול להסכים על הדבר. הזה [ושבו הוסיף הגר"צ בהתפעלות, תראה מי זה הגאון, גם כשיש לו הזדמנות לשבת בסעודה יחד עם השאגת אריה ולדבר עימו בלימוד, וזה לא סתם לדבר בלימוד, גם עתה הוא התספק בזה לעת עתה.

עולם הבא בעולם הזה

בשנה הבאה ניגש האברך שוב אל הגר"צ ואמר "אני רוצה לשאול שאלה שכבר שאלתי אותה בשנה שעברה, אלא שהפעם אני שואל את השאלה הזו ולא אשת". ושאל את התמיהה על שתי המעשיות הללו, איך אפשר להבין את אשת הגרא"א שאינה מוכנה לוותר על ההנאה שלה, בשביל כך שהשאגת אריה יוכל לאכול בבית בליל שבת. ואיך אפשר להבין את אשת רבי אברהם אחי הגרא"א שאינה מוכנה לוותר על התענוג שלה בכדי שבעלה יוכל ללמוד תברותא עם אחיו הגרא"א.

הגר"צ שתק וחשב זמן רב, ולפתע התחיל כולו לרעוד, ופתח את פיו ברעדה ואמר "מי אנתונו שנובג להסביר את מעשיהם של אשת הגרא"א ואשת רבי אברהם אחיו. אבל דבר אחד צריך לדעת, לשבת עם הגרא"א בשולחן בליל, שבת זה לא תענוג של עולם הזה, זהו תענוג של עולם הבא! אפשר לבקש מאשה לוותר על הכל, אבל לוותר על עולם הבא אי אפשר לבקש ממנה היא לא צריכה לוותר על עולם הבא, והיא לא מסוגלת לוותר על תענוג של עולם הבא, זה פשוט לא שייך! וכמו כן התענוג של אשת רבי אברהם כשהיא רואה את הבית שמכרו בשביל קיום מצוות אתרוג, זהו תענוג של עולם הבא, ועל עולם הבא היא לא צריכה לוותר כי אינה מסוגלת לוותר.

מורינו ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר בן ציון ברוק זצ"ל

יומא דהילולא י"ד תשרי

השיעור בישיבה היה הגאון רבי **אלעזר מנחם מן שך זצ"ל**, לימים ראש ישיבת פוניבז. לאחמ"כ כיהן כר"מ הגאון **רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל** בעמח"ס "מעיל שמואל".

שיחות המוסר המרטיטות של רבי בן ציון נשאו **אופי נובהרדוקאי מובהק** בלהט המוסרי של השיטה שהותיר לנו למורשה הסבא זי"ע, במיוחד בלשו הדברים בחודשי אלול ותשרי, ימי הרחמים והסליחות, בהם נאמרו על ידו שיחות מוסר והתעוררות אשר משכו אליהן **מאות שומעים** מידי שבוע.

רבי בן ציון פעל רבות לשימור מורשת נובהרדוק, הוא הוציא לאור את הספר **"גויולי אש"** שהינו ליקוט מתורתם של רבני נובהרדוק שנרצחו על ידי הנאצים. כן פעל להנצחת זכרו של הסבא זי"ע ע"י עריכת כינוסים שנתיים ביום פטירתו י"ז בכסלו.

ספריו של רבי בן ציון יצאו לאור ע"י הישיבה והם: הגיוני מוסר - שלשה חלקים, ביאורים ועיונים בספר **"אור ישראל"** לרבי ישראל סלנטר זצ"ל מחולל תנועת המוסר.

בערב חג הסוכות, י"ד בתשרי התשמ"ו נצחו אראלים את המצוקים ורבי בן ציון נלקח לבית עולמו. הלווייתו יצאה מהיכל הישיבה בליווי מאות משתתפים ונטמן בהר המנוחות. כיום עומד בראשות הישיבה בנו בכורו ממשך דרכו **הגאון הצדיק רבי יצחק שליט"א**.

ובראשות הכולל הנכבד "קיבוץ אברכים - אוהל יוסף" עומד **נכדו הגאון רבי אברהם שליט"א**, ומרביץ תורה במסירות לעדרים.

רבי בן ציון נולד בעיירה רוג'וב שברוסיה לאביר ר' בנימין ולאמו מרת רחל. בתלמוד תורה למד לצדו של מרן רבי יעקב ישראל קניבסקי [הסטיפלער] זצ"ל.

במלחמת העולם הראשונה, בהזדמנות הראשונה שנקרתה לפניו, ברח מרוסיה לפולניה **בלא אמירת שלום להוריו** דבר שהצטער עליו כל ימיו.

בשנת תרצ"ג היה נוכח באסיפה האחרונה של **החפץ חיים** - והיה מספר בבכי על רוח הקודש שהיתה מדברת מתוך גרונו, שלא היה מברך ברכה כללית אלא **כל אחד לפי צרכו וענינו**.

לפני שעלה לארץ ישראל פתח רבי בן ציון ישיבה בעיר גריווה- אך הדבר היה למורת רוחם של חלק מתושבי המקום, שהיו מזלזלים בו ומשליכים עליו חפצים. אולם רבי בן ציון באצילותו ובמידותיו הנעלות כבש בסוף את ליבם עד **שהפכו כולם למעריצי** - כן מסופר שבשעה שביקש לפתוח את הישיבה שם, קיימו בעלי הבתים אסיפה, והתייעצו האם לפתוח את הישיבה. תוך כדי הדברים קם רבי בן ציון ואמר: "בשעה שהקב"ה ביקש לברוא את האדם קיים התייעצות עם המלאכים, אבל עוד לפני שהכריעו בעניין כבר ברא הקב"ה את האדם. - עד שאתם מתייעצים אם לפתוח ישיבה או לא, **הישיבה כבר פתוחה ועומדת!**"

בשנת תרצ"ד עלה רבי בן ציון לארץ ישראל, על מנת לכהן כמשגיח בישיבת **"בית יוסף נובהרדוק"** בתל אביב לאחר שש שנים עלה לירושלים שם ייסד את ישיבת "בית יוסף נובהרדוק". בישיבה שייסד למדו כ 52 - תלמידים, מגיד

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

מרכז תורני מעלות דפנה 128 ירושלים

טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com